

סיכומי הדרך היומי

ת"ר ושונתם שיהיו דברי תורה **מחודדים** בפיך (קידושין ל')

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שיינדל חיה חוה
גאסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום זצ"ל נלב"ע
יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ז.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

לשמיעת הסיכומים: 0799-379-634

נא להתפלל לרפואת פינחס בן פיגא מרים

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט
ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל
נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

דבר המערכת

שמחה של מצוה

ב"ק פ"ז. אמר רב יוסף מריש הוה אמינא מאן דאמר הלכה כרבי יהודה דאמר סומא פטור מן המצוות קא עבדינא יומא טבא לרבנן מ"ט לא מפיקינא (סגי נהור היה) וקא עבדינא מצוות, והשתא דשמעית להא דר' חנינא דאמר ר' חנינא גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה מאן דאמר לי אין הלכה כרבי יהודה עבדינא יומא טבא לרבנן מ"ט דכי מפיקינא אית לי אגרא טפי, ע"כ.

סיפור זה נראה תמוה לרב יוסף היה ספק אם הלכה כרבי יהודה ובין כך צריך לקיים המצוות משום ספק, ובין אם היה ודאי פטור היה מקיים המצוות משום מעלת האינו מצווה ועושה, ובין אם היה ודאי חייב היה לו מעלת המצווה ועושה, א"כ למה חיפש לעשות יו"ט, ויותר מזה הוא חיפש לעשות יו"ט לרבנן הלא שמחה פרטי הוא לו ובשמחתו אל יתערב זר וכדמצינו (פסחים ס"ח): דרב יוסף גופא ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא, פריש"י היה מצוה לאנשי ביתו להכין לו סעודה, ועוד וכי שמחה של מצוה דרב יוסף היה משום רוב השכר שיקבל, ועוד מה ס"ד דגדול מעלת האינו מצווה הלא אין אינו מצווה וא"כ אין כאן מצוה כלל.

רב יוסף הוא הרבי דשמחה של מצוה וכההיא דפסחים הנ"ל, רב יוסף חיפש לעורר שמחה של מצוה בינו לבין קונו וללמדו לתלמידיו (עי' רש"י קידושין ל"א. יו"ט לרבנן היינו להתלמידים), וכיון דמטרת קיום המצוות הוא שיהא רצון ה' וענין המצוות בעולם ולכן ציונו הקב"ה במצותיו, ואין הענין המצוה שיהיה עסק בשעת קיום המצוה כ"כ עם עצמו רק עם רצון ה', א"כ סבר רב יוסף דהמצווה ועושה קשה לו לקיים המצוות בשלימות כראוי כיון שהוא עושה המצוה משום ש'הוא' חייב לעשותו, משא"כ האינו מצווה ועושה הרי הוא לא בתמונה כלל שהרי אינו מצווה, ובפרט רב יוסף שהיה סומא ונחשב כמת הלא הוא כאינו קיים כלל וע"כ כשעושה המצוה הוא בשלימות הראוי רק שיתקיים רצון ה' בעולם, וזו הייתה שמחתו בראשונה, ורצה לשתף את תלמידיו וללמדם שגם הם ישתדלו לעשות את המצוות ככוונה זו ולשמוח בשמחת ה' עם קיום הרצון ה' בעולמו, הגם זה שהם מצווים ועושים.

וכששמע ההיא דר' חנינא דגדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה והטעם הוא כמ"ש הראשונים דהמצווה ועושה טורח יותר כדי לקיים חיובו ולהתגבר על יצרו, ורב יוסף הוא זה שאמר בקידושין מא. דמצוה בו יותר מבשלוחו וכתב רש"י דכיון דעסק גופו במצוה מקבל שכר טפי, ומבואר מזה דאין ענין המצוות רק שהיא המצוה נתקיים בעולם אלא הקב"ה רוצה שיטריח את גופו במצוות, דענין המצוות הוא שיתעלה הארציות של העולם והאדם על ידי קדושת המצוות, וכל מה שטורח ומתגבר לעשות המצוות הלא מתעלה בזה יותר הארציות שלו ונתקיים ענין המצוות בעולם, וזהו דווקא במי שמצווה ועושה.

וזהו ענין שכר המצוות שנמדד לפום צערא אגרא השכר הוא עבור הצער והטורח, ובזה שהקב"ה גילה לנו בתורה שנותן שכר עבור המצוות גילה בזה דענין המצוה הוא מה שמטריח עצמו עבור המצוה, וממילא כמה יש להתעורר בשמחה של מצוה ועשיית יו"ט על כל יגיעה וטורח בלימוד ובכל המצוות.

כל העושה המצוות בשמחה יש לו שכר אלף ידות יותר ממי שהמצוות עליו למשא

(אורחות צדיקים שער השמחה)

שבת קודש פרשת עקב - כ"ג אב תשע"ו

דף פ"ח ע"א

החובל בעבד כנעני של אחרים לרבי יהודה פטור מבושת, משום שנאמר בחיוב בושת 'כי ינצו אנשים יחדיו איש ואחיו' ועבד אין לו אחוה עם ישראל שאינו בקהל, ואע"פ שעדים שחייבו עבד והוזמו מקיימים בהעדים 'ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו' היינו משום דכתיב בעדים זוממים 'ובערת הרע מקרבך'.

החובל בעבד כנעני של אחרים לחכמים חייב בושת דבכלל אחיך במצות הוא, מיהו אינו כשר למלך דכתיב 'מקרב אחיך תשים עליך מלך' היינו ממובחר שבאחיך, ואע"פ דבעדות כתיב 'אחיו' ועבד פסול לעדות היינו משום דילפינן ממה הצד מגזלן ואשה או קטן שאינם זהירים בכל המצות ובפסולים לעדות.

'לא יומתו אבות על בנים' הפסוק בא לפסול קרובים לעדות, ומדלא כתיב לא יומתו אבות על בניהם שמעינן גם דעבד פסול לעדות דלא יומתו על פי עדות מי שאין בנו מיוחס ונקרא על שם אביו.

דף פ"ח ע"ב

אשה שמכרה נכסי מלוג שלה בחיי בעלה, לרבי ירמיה בר אבא זכה בהן הלוקח אחר מיתתה אע"ג דכל זמן שהייתה נשואה היה לבעלה קנין פירות בהנכסים, כיון דקי"ל כריש לקיש דקנין פירות שיש להבעל לאו כקנין הגוף דמי נמצא דבשעה שמכרה היה קנין הגוף של הנכסים שלה ומכירתה מכירה, לרב יהודה אין מכירתה מכירה אע"ג דבעלמא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי מ"מ באושא התקינו דאשה שמכרה בכנסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלוקחות דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל משום איבה והוא כלוקח ראשון.

הכותב נכסיו לבנו שהגוף קנוי לו מהיום והאב אוכל הפירות עד יום מותו, הבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב ואם מכר אין לו ללוקח עד שימות, והאב אינו יכול למכור מפני שהן כתובין לבן ואם מכר הרי הן מכורים בזה דהלוקח אוכל הפירות עד שימות האב.

הכותב נכסיו לבנו ומכר הבן הנכסים בחיי האב ומת הבן

סיכומי התוספות

א. רבית ואונאה דכתיב אחיך לא שייך בעבד דאין לו קנין בלי רבו, צדקה דכתיב אחיך אין כ"כ חובה ליתן לעבד, גונב נפשות גם לרבנן פטור דכתיב מבני ישראל, ובסנהדרין משמע דתלוי בפלוגתא ר"י ורבנן.

ב. ולא ילפינן לה לה מאשה אלא להחמיר על העבד ולחייבו במצות כאשה, לרש"י גוי כשר לעדות מן התורה ומסוגין משמע דפסול.

ג. גם הסוברים אין ברירה בדאורייתא ואחים שחלקו לקוחות הן מ"מ אין מחזירין זה לזה ביובל ומביאין ביכורים דילפינן מחלוקת יהושע אע"ג שהיהירושה

בחיי האב ואחר כך מת האב, לריש לקיש קנה הלוקח כיון דלא היה להאב אלא קנין פירות וקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי נמצא דקנין הגוף היה שייך להבן בשעת המכירה והוא נחשב הבעלים, לרבי יוחנן לא קנה הלוקח דקנין פירות כקנין הגוף דמי והאב נחשב הבעלים, ואם מת האב בחיי הבן דזכה הבן אז זכה הלוקח דמכר לו כל זכות שתבא לידו.

יום ראשון פרשת ראה - כ"ד אב תשע"ו

דף פ"ט ע"א

עדים שאמרו איש פלוני גירש את אשתו ונתן לה כתובתה והרי היא תחתיו ומשמשותו ונמצאו זוממין אין אומרים ישלמו כל כתובתה דשמה תמות ואינה עתידה ליטול כתובתה לעולם, ואין לה בכתובתה היום אלא טובת הנאה מה ששוה למכור כתובה מיד על ספק אם נתארמלה או נתגרשה וכשיעור זה ישלמו העדים זוממים⁷.

אין האשה יכולה למכור נכסיה דצאן ברזל מה שהכניסה לו ושמו הדמים וכתבו הבעל בכתובתה מעיקר הדין [גם בלי תקנת אושא] כיון שהבעל קיבל עליו אחריות ואם פייחתו פייחתו לו ואם הותירו הותירו לו והרי הן שלו, אבל נכסי מלוג שהכניסה לו ולא שמו אותם בכתובתה ואם נפחתו היא מפסדת ואם הותירו היא מרויחה לולא תקנת אושא יכולה היא למכור נכסיה והלוקח זוכה בגוף הנכסים מהיום ואוכל הפירות לאחר מיתת הבעל או אחר שתתגרש.

אשה שמכרה כתובתה בטובת הנאה לרב שלמן הדמים הם של הבעל וכדין נכסי מלוג דהבעל אוכל פירות ואף על פי שהמעות שלו נוח לאשה למכור כתובתה כדי שתהא פרסנתה מצויה בביתה בריוח, לרבא להלכה טובת הנאה שייך לה ואין זה בכלל תקנת דין דנכסי מלוג שיקח בהן קרקע והבעל אוכל פירות דלא תקנו אלא שיאכל פירות של גוף הנכסים ולא פירי פירות היוצאים מטובת הנאת הנכסים⁸.

אשת איש שחבלה באחרים פטורה כל זמן שהיא תחת בעלה, אם יש לה נכסי מלוג יש לה למכרם גוף מהיום ופירות לאחר זמן ולתקנת אושא דאינה יכולה למכרם כלל מ"מ מוכרם בטובת הנאה שיש לה בהם שאם נתארמלה או נתגרשה ומשלם להניזק, ואינה חייבת למכור כתובתה דודאי תמחול כתובתה לבעלה ותפסיד להלוקח, וגם אין בית דין כופין לה שתתן כתובתה להניזק אע"פ דלא יפסיד כשתמחול כיון דודאי תמחול לבעלה ואין בית דין טורחין בחנם.

דף פ"ט ע"ב

האשה שחבלה בבעלה אין כופין אותה למכור לו כתובתה בדמי החבלה דודאי מחלה ולר"מ אסור לאדם שישאה את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה⁹, [ודווקא אם דמי הכתובה שוין יותר מדמי החבלה אבל אם דמי החבלה שוין יותר מכתובתה בין כך יש לחוש שגירשה כדי לגבות במי החבלה], ואם יש

לה נדוניא כופין אותה למוכרו בטובת הנאה.

אשה שמכרה נכסי צאן ברזל בטובת הנאה בין לאחרים ובין לבעלה ומתה ומת בעלה בניה גובין כתובת דנין דכרין, ואין הבנים מנשים אחרות יכולים לומר אילו הייתה אמכם קיימת לא הייתה גובה אלא לקוחות דבניה אומרים דלא נתכוונה להפסידנו אלא הייתה צריכה למעות.

עבד מלוג שהפיל הבעל שינו או סימא עינו אינו יוצא לחירות שאין גופו קנוי לו, ואם האשה הפילה שינו או סימאה עינו לברייתא אחד יצא לחירות ולברייתא שניה לא יצא לחירות, ולא נחלקו דברייתא דלא יצא לחירות היינו אחר תקנת אושא דאלמוה לשעבודו דבעל, לרבא גם אחר תקנת אושא לתנא דיצא לחירות היינו משום דהקדש¹⁰ חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד, ולמ"ד דאינו יוצא לחירות משום דאלמוה רבנן לשעבודו דבעל¹¹, או דנחלקו בקנין פירות אם כקנין הגוף הוא.

יום שני פרשת ראה - כ"ה אב תשע"ו

דף צ' ע"א

המוכר עבדו הכנעני ופסק עם הלוקח על מנת שישמש המוכר עוד ל' יום, לר"מ אם הראשון הכהו בתוך ל' יום ועמד יום או יומיים ואח"כ מת פטור כדין אדון המכה עבדו וכדכתיב 'אך אם יום או יומיים יעמוד לא יקום כי כספו הוא' כיון דיש לו בו קנין פירות וסובר דקנין הגוף דמי, לרבי יהודה הראשון חייב מיתה והשני פטור דסבר קנין פירות לאו כקנין הגוף, לרב יוסי שניהם פטורים דמספקא ליה אם קנין פירות כקנין הגוף וספק נפשות להקל, לרבי אליעזר שניהם חייבים דכתיב 'כי כספו הוא' דבעינן כספו המיוחד לו וכאן מיוחד לזה לגוף ולזה לפירות, ולא דמי לשותפין דיש לכל אחד חלק בין בגוף בין לפירות.

איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג כאחד לרבי אליעזר לא עשו כלום דקנוי לה לגוף ולו לפירות ואינם מיוחדים לא לזה ולא לזה, ואם מת אחד מהם זה הנשאר בחיים מוציא מיד הלקוחות.

חציו עבד וחציו בן חורין ועבד של שני שותפין לרבי אלעזר אין יוצאין בראשי אברים שאינן חוזרין כיון שאינם מיוחדים לאחד מהם.

התוקע לחבירו [הכהו על אזנו או פי' תוקע ממש] נותן לו סלע משום בושת, לרבי יהודה משום בשם רבי יוסי הגלילי נותן לו מנה צורי, סטרו על הלחי נותן מאתיים זוז, לאחר ידו, משכו באזנו, תלש שערו, רקק והגיע בו רוקו, העביר טליתו ממנו, פרע ראש אשה בשוק נותן ד' מאות זוז.

דף צ' ע"ב

שיעור בושת לת"ק הכל לפי כבודו, לר"ע אפילו עניים שבישראל רואין אותם כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב.

פרע ראש אשה בשוק דמשלם בושת אע"פ שהיא פעם פרע ראשה בעצמה להציל שמו, וכן החובל בעצמו אע"פ שאינו רשאי כשאחרים חבלו בו חייב, וכן הקוצץ נטיעותיו אע"פ

סיכומי התוספות

מאבותיהם ולא חזרה אותה חלוקה ביובל, ולרבי יוחנן דאחים מחזירין ביובל לא ילפינן מחלוקת יהושע דגזה"כ היתה ואין מביאין ביכורים דאין להם אלא קנין פירות אלא חד בר חד עד יהושע.

ד. אע"ג דכל לגבי בעלה ודאי מחלה מ"מ הלוקח לוקחו בקיום משכונות, בערבות, בנדר, בשבועה.

ה. כשאתו מעלמא כדהכא וכתשלומי כפל דנכסי מלוג אבל כשאתו מגופה כגון ולד ולדות הן שלו, וגם כפל נכסי מלוג ילקח קרקע והוא אוכל הפירות.

ו. ויחזור ויכתוב כתובה דאסור לשהות בלא כתובה, ואע"ג דחייבת לשלם מדינא דגרמי לא תחוש דעכשיו אין לה, ולר"ת אינה חייבת לשלם אלא מה שקיבלה מהלוקח, לר"י אינה יכולה למכור במעמד שלשתן דעדיין לא ניתנה לגבות.

ז. וכן קי"ל, וגם באופן שיש לה אם אין לה סמיכת דעת בעילתו בעילת זנות.

ח. דקדושת הגוף וה"ה כל איסור כגון איסור הנאה דמת או קונמות, אבל מכר אפותקי אינו מופקע אלא מדרבנן משום פסידא דלקוחות.

ט. ונחלקו אם אלמוה לשעבודו דבעל, ואין קונמות מפקיע שעבוד דבעל או דאשה.

י. שיש לזה גוף ולזה פירות.

שאינו רשאי משום כל תשחית אחרים חייבים.

סנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש לרבי טרפון מקצתן נעשו עדים ויעידו בפני חבריהם שראו עמו והאחרים נעשים דיינים, לר"ע כולם עדים ולא דיינים, והיינו אם ראו בלילה אבל אם ראו ביום אינם צריכים עדות ודין ביום על פי ראייתו, ולכו"ע אין עד נעשה דין¹, אבל עד הרואה ולא העיד נעשה דין בדיני ממונות ולא בדיני נפשות לר"ע, לרשב"ם גם לא בממונות

'והכה איש את רעהו באבן או באגרוף', לשמעון התימני מה אגרוף מיוחד לעדים ויכולים להביאו לב"ד לאומדו אם ראוי לעשות חבלה זו אף כל שמסור לבית דין ולעדים, ולכן אם נאבד האבן מהעדים אע"פ שהעדים ראו אותה אבל הב"ד לא ראוהו ואינם יוכלים לאומדו פטור, לר"ע מה אבן ואגרוף שמיוחד לעדים לבד ואין ב"ד צריכים לראותו, אבל אם יצא האבן מתחת ידי המכה ונאבד מיד ולא ראוהו העדים פטור.

יום שלישי פרשת ראה - כ"ז אב תשע"ו

דף צ"א ע"א

שור תם שהמית אדם וחייב מיתה ואחר כך הזיק דנין אותו דיני נפשות ואין דנין אותו דיני ממונות דתם אין משלם אלא מגופו והרי הוא נסקל, ולא מהני אם דנין תחלה דין הממונות ובנתיים יחרוש שדות בשכירות וישלם לניזק מדמי השכירות ואחר כך ידינוהו למיתה דאין דמי החרישה בכלל גופו של שור אלא שאר נכסי המזיק.

שור מועד שהמית אדם ואחר כך הזיק דנין אותו דיני ממונות, והבעלים משלמים מן העליה, וחוזרין ודנין אותו דיני נפשות, קדמו ודנוהו דיני נפשות לשמעון התימני אין דנין אותו דיני ממונות משום דסבר דבעינן אומדנת בית דין אם השור ראוי לנגיחות אלו ולא משהינן השור לאומדנת בית דין משום עינוי הדין, או אפילו לרבי עקיבא דאין בית דין צריך לאמוד ההיזק אלא סומכים על העדים וכגון שברח בעל השור דאי אפשר לדונו דאין חבין לאדם אלא בפניו, אבל אם קבלו עדים על הנגיחות וברח משכירין השור לחרישה ומשלם לניזק ואחרי כן ידינוהו דיני נפשות.

אומדין לניזיקין אם חפץ זה ראוי להיזק זה, וכדדרש רבי שמעון התימני קרא ד"כי הכה איש את רעהו באבן או באגרוף" דאגרוף מיוחד שמסור לעדה ולעדים אם ראוי אגרוף זה לעשות חבלה זו.

המבעית את חבירו כגון שתקע באזנו וחירשו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים כיון דהתוקע לא עשה מעשה בגופו ונתחרש בזה דאבעית נפשיה², אחזו ותקע באזנו וחירשו חייב משום דהוא מעשה ידיה.

חמשה דברים שהחובל משלם אומדין אותו ונותנין לו מיד וכן ריפוי ושבת צריכין לאמוד כמה ראוי להיות נופל למשכב בחולי זה ונותן מיד, אמדוהו והיה מתנונה והולך אין נותנין לו אלא כמו שאמדוהו, אמדוהו והבריא נותנין לו כל מה שאמדוהו דמשמיה רחימו עליה.

רקק והגיע בו הרוק חייב משום בושות, אבל הגיע בבגדו פטור, וכן אם ביישו בדברים.

רקק והגיע בו רוקו, העביר טליתו ממנו, פרע ראש האשה

בשוק נותן לו ד' מאות זוז, לת"ק הכל לפי כבודו ולעני אין נותנין כולי האי, לר"ע אפילו עניים שבישראל רואין אותם כאילו הם בני אברהם יצחק ויעקב.

אין נותנין זמן לשלם חבלות, ודווקא במקום חסרון ממון אבל לבושת דאין בו חסרון ממון נותנין זמן.

דף צ"א ע"ב

תנא דמתניתין סובר דאין אדם רשאי לחבול בעצמו, והוא שיטת רבי אליעזר הקפר ברבי דכתיב 'וכפר עליו מאשר חטא על הנפש' דציער עצמו מן היין וק"ו המצער עצמו מכל דבר, ותנא דברייתא חולק דסובר דמה דכתיב בחיוב שבועה 'להרע או להיטיב' מה הטבה רשות אף להרע רשות דמותר להרע ולחבול בעצמו [אבל נשבע להרע לאחרים אין השבועה חל דאין לו רשות לחבול בהם].

מקרעין בגדים על המת ואין בזה משום דרכי האמורי, לרבי אלעזר המקרע יותר מדאי עובר משום כל תשחית וגם למ"ד דמותר לחבול בעצמו היינו משום דיכול לרפאות את עצמו ומודה דאסור לקלקל בגדים דאי אפשר לתקנם³, ורבי יוחנן קרא בגדים מכבודותא שמכבדין בעליהן.

ההורג שורו של חבירו או קוצץ נטיעותיו ואומר שהבעלים ציוו כן חייב, ואם השור עומד להריגה כגון שהמית אדם והנטיעות עומדות לקציצה כגון אשרה פטור אפילו אם הבעלים טוען שרצה לעשות המצוה בעצמו ואיבד ממנו המצוה דשוה דמים דתלינן שהבעלים שכח שציוו כן.

'שפך את דמו וכסהו בעפר' מי ששפך יכסה, חבירו שקידם וכסה ר"ג חיבו שיתן לשוחט י' זהובים⁴.

דקל הטוען קב תמרים אסור לקוצצו, ועץ זית כיון דזיתים חשובים אם טוען רובע הקב אסור לקוצצו, ואם דמיו יקרים לבנין יותר משבח פירות מותר.

רבי חנינא אמר דמת בנו לפני זמנו מפני שקצץ תאנה לפני זמנו.

דקלים הגדילין בין הגפנים מותר לעקורן דמחלישין היין ודמי הגפנים יקרים מדמי התמרים⁵.

יום רביעי פרשת ראה - כ"ז אב תשע"ו

דף צ"ב ע"א

אף על פי ששילם דמי בושתו אין נמחל לו על צער בושתו אפילו הביא כל אילי נביות, עד שיבקש ממנו מחילה, ואם לא מחל לו הרי הוא אכזרי.

האומר סמע עיני קטע ידי שבר רגלי ועשה כן חייב, אמר על מנת לפטור חייב [על דף צג], קרע כסותי שבר כדי חייב, על מנת לפטור פטור, עשה כן לפלוני על מנת לפטור חייב בין בגופו בין בממונו.

'ויאמר, ה' הגוי גם צדיק תהרוג וכו' ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא', השב אשת האיש גם אם אינו נביא, אך מה שאמרת שאתה צדיק ראוי אתה ליהרג כי אברהם למד ממך לומר אחותי היא דאכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתייה שואלין אותו ולא אשתך היא או אחותך היא.

בן נח נהרג גם אם לא ידע, שהיה לו ללמוד הליכות דרך ארץ וממילא לא היה נכשל שהרי אבימלך היה חייב מיתה אע"פ שלא ידע.

סיכומי התוספות

יא. לתוס' היינו עד המעיד י"מ משום עדות שאי אתה יכול להזימה לרשב"ם דכתיב ועמדו שני אנשים לפני ה' היינו שני עדים לפני הדיינים לר"י דכתיב ביום הנחילו את בניו דדוקא אם שמעו הדיינים ביום יכולים להעמיד לכ"א בחלקו.
יב. ובתוספתא משמע דהוא גזה"כ.
יג. וצורבא דרבנן שאני.
יד. קראו א' לתורה ועלה חבירו ואמר ר"ת שיתן לו תרנגולת לשחוט, עוד פטרו דייענה אמן, ועוד דאין דנין בבבל.
טו. מיהו כשקונין קרקע מנכסי מלוג קונין דקלים ולא גפנים דגפנים עדיפי רק אם טורח בהם משא"כ בנכסי אשתו דלא יטרח, ומתקיימם טפי.

'כי עצה עצה' בעד כל רחם לבית אבימלך, לר' אלעזר א' באיש - ש"ז וב' באשה - ש"ז ולידה, למתניתא ב' באיש וג' באשה דגם קטנים, לרבינא ג' באיש וד' באשה דגם פי טבעת.

'בעד כל רחם' אפילו תרנגולת של בית אבימלך לא הטילה ביצתה.

כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה, כדמצינו באיוב ואבימלך.

קוץ הגדל אצל הכרוב לפעמים כשנעקר נעקר עם הכרוב, כך שכיני רשע לוקין עמו כדמצינו שכלל הקב"ה משה וירמיה בכלל כלל ישראל שפשעו ומאנו לשמור תורה.

'ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם לפני פרעה', היינו אותם שהוכפלו בברכת משה שחלשים היו ולפיכך כפל משה שמם לחזקם.

מ' שנה היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון במדבר עד שבקש משה רחמים 'שמע ה' קול יהודה', דיהודה גרם לראובן שיודה¹⁰ ומיד נכנס כל עצם ונתחבר למקומו, לא העלוהו למתיבתא דרקיע עד שביקש משה 'ואל עמו תביאנו', לא ידע מה מדברים רבנן ולישא וליתן עמהם עד שביקש משה 'ידיו רב לו', לא היה עולה בידו לומר דבר שהלכה כדבריו עד שביקש משה 'ועזר מצריו תהיה'.

אחר העני הולך העניות, כדמצינו שהעניים נותנים קלתותיהן שמביאים בהם ביכורים לכהן ולא העשירים, ולא דיי למי שיש לו נגע אלא שמבייש עצמו על כרחו כדכתיב במצורע 'טמא טמא יקרא'.

דף צ"ב ע"ב

השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצינה, ס' איש רצו ולא הגיעו למי שאכל פת שחרית דכתיב 'ועבדתם את ה' אלוקיכם' זו ק"ש ותפלה 'וברך את לחמך ואת מימך' זו פת במלח וקיתון במים, מכאן ואילך 'והסירותי מחלה מקרבך' מחלה זו מרה בגימטריא פ"ג כמנין חלאין שיש במרה, וכולן פת שחרית במלח וקיתון של מים מבטלן.

חברך קורך חמור הודה לדבריו ושים עליך אוכף של חמור, וכדמצינו בהגר שהודה שהיא שפחת שרי.

מי שיש לו בו דבר גנות יקדים ויאמרו, כמו שאמר אליעזר 'עבד אברהם אנוכי'.

מחמת ענותנותו של אדם לא יהא בוש מלשאול דבר הצריך לו בתורה בפרנסה ובתביעת חוב כמו שביקשה אביגיל מדוד וכדמצינו בנתן הנביא ואברהם.

ס' אבלות ומכאובות מניע לשיניים להשומע קול אכילת חבירו והוא אינו אוכל עמו.

היין של המלך הוא והשותין מחזיקין טובה לשר המשקה, דישראל תלוי חכמת יהושע 'כי משה סמך ידיו עליו' ואינה אלא מפי הקב"ה¹¹.

כלב כשהוא רעב בולע אפילו אבנים.

דרך דקל רע ליגדל בצד אילן סרק וכדמצינו דעשיו נשא בת ישמעאל, ואנשים ריקם שהתלקטו אל יפתח, ולענין טומאת כלים כל המחובר לטמא טמא וכל המחובר לטהור טהור, וכן לרבי אליעזר זרזיר הוא עוף טמא דלא לחנם הלך אצל עורב דמינו הוא.

קראת חברך ולא ענך להזכירו הנחתו ויפול ברשעו ודחהו בידים.

בור ששתית ממנו אל תזרוק בו אבן, דכתיב 'לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו' דנצרך לו פעם אחת שוב לא תבזהו.

אם תרים המשאו עמי אשאנו, דאין אדם רוצה ליכנס בסכנת היזק ממון ותחת עול דבר אלא עם משתתף חבירו עמו כדמצינו בברק.

כשהיינו קטנים היינו חשופים כגברים עכשיו שהזקננו הננו שפלים כתינוקות, דבתחלה כתיב 'זה' הולך לפניו יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם' ולבסוף כתיב 'הנה אנכי שולח מלאך לפניך'.

יום המישי פרשת ראה - כ"ח אב תשע"ו

דף צ"ג ע"א

הנמשכים אחר בעלי נכסים גם הם נדבקים קצת בעשירות, דכתיב 'וגם ללוט ההולך את אברם היה צאן ובקר ואהלים'.

המוסר דין על חבירו לשמים ויש לו בית דין בארץ הוא נענש תחילה, דכתיב 'ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך וכו' ישפוט ה' ביני וביניך' וכתב 'ותבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה'.

הצועק לשמים משום שחבירו מצערנו גם הוא נענש דכתיב 'וחרה אפי והרגתי אתכם' משמע שניהם, אלא שנפרעין מן הצועק תחילה כדמצינו בשרה.

לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה שיהיה לה בן כסוי עיניים ונתקיים ביצחק.

לעולם יהא אדם מן הנרדפין ולא מן הרודפין שאין לך נרדף בעופות יותר מתורים ובני יונה והכשירן הכתוב למזבח.

האומר סמא עיני קטע ידי שבר רגלי קרע כסותי שבר כדי חייב, על מנת לפטור לרבי יוחנן פטור, ויש חולקין דבראשי אברים אפילו אמר על מנת לפטור חייב, לרב ששת משום פגם משפחה¹², לרבא דאין אדם מוחל על ראשי אברים שלו.

הכני פצעני קרע כסותי שבור כדי ושאל לו המזיק על מנת לפטור אם ענה לו הניזק הן בלשון תמיה חייב ובלשון ניחותא פטור, ואם ענה הניזק לאו בלשון תמיה פטור ואם ענה בלשון ניחותא חייב דיש לאו שהוא כהן ויש הן שהוא כלאו¹³.

'כי יתן איש אל רעהו וכו' לשמור' כיון שבא לידו בתורת שמירה אפילו אם אמר לו המפקיד אחר כך קרע בידיים חייב, ואם אמר לו על מנת לפטור פטור, ואם בא לידו מעיקרא בתורת קריעה¹⁴ לרב הונא פטור רק אם אמר לו על מנת לפטור, לרבה פטור גם בלא אמר על מנת¹⁵.

הפקיד אצלו מעות על מנת לחלק לעניים כיון דאינו בידו בתורת פקדון אלא לחלק לעניים פטור אם פשע בו, ואם יש סכום קצוב המגיע לכל עני הוה ליה שומר עבור העניים וחייב.

דף צ"ג ע"ב

פרק הגוזל עצים

הגוזל עצים ותיקנו על ידי ששיפן, אבנים וסיתתן,

סיכומי התוספות

10. ברבים.

11. המשקה נותן בעין יפה למי שרוצה דהקב"ה אמר למשה וסמכת ירך והוא סמך בב' ידיו.

12. ומשלם הכל אפילו צער.

13. לתוס' בנזקי גופו אפילו דומה כאומר בניחותא מסתמא בתמיה קאמר ובנזקי ממונו אפילו אמר לאו ודומה לניחותא מסתמא בתמיה קאמר.

14. כ. שא"ל בשעת נתינה שמור ואם תרצה קרע.

15. כ. כיון שנתן גם לאבד.

משלם כשעת הגזילה ואינו חייב להחזיר דקנוי בשינוי מדאורייתא דכתיב 'והשיב את הגזילה אשר גזל' דאם אינו כעין שגזל קנה ומחזיר דמים כשעת הגזילה^{כב}.

הגזל עצים ולא שיפן ועשאן כלים צמר ולא ליבנן ועשאן בגדים כיון דהוא שינוי החוזר לברייתו אינו קונה מדאורייתא^{כג}, לפי אב"י לתנא דמתניתין קונה מדרבנן ומשלם כשעת הגזילה, לרב אשי לא קנה גם מדרבנן.

ראשית הגז שטוואו או ארגו פטור מליתנו לכהן דקנאו בשינוי, ליבנו ולא צבעו לאב"י לחכמים לא הוי שינוי ולר"ש הוי שינוי, לרבא גם לר"ש אם נפצו ביד לא הוי שינוי ובמסרק הוי שינוי, לרבי חייא בר אבין אם ליבנו בגפרית להתלבנו יפה הוי שינוי, צבעו לאב"י לחכמים משום ר"ש הוי שינוי ולר"ש בן יהודה משום ר"ש לא הוי שינוי, לרבא לר"ש לא הוי שינוי דהוי שינוי החוזר לברייתו שיכול להעבירו אלא אם צבעו בקלא אילן, ולחכמים הוי שינוי.

חמש רחלות גוזזות כל אחת מנה ופרס חייבות בראשית הגז, ואם גזז אחת ועשה בה שינוי כיון דקנה אינן מצטרפות. גזל צמר וליבנו או צבעו למאן דאמר ובאופן דלענין ראשית הגז הוי שינוי הוא הדין לענין גזילה ומשלם כשעת הגזילה.

גזל פרה מעוברת וילדה רחל טעונה וגזזה, או גזל פרה ונתעברה אצלו וילדה רחל ונטענה אצלו וגזזה משלם כשעת הגזילה דקננהו בשינוי [ועי' לקמן צ"ה: פלוגתא בנתעברה אצלו ולא ילדה ונטענה אצלו ולא גזזה].

המפקיר כרמו והשביח ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה, אע"ג דבעלמא הפקר פטור כיון דכתיב 'תעזוב' יתירה לחייבו באופן זה, ופטור מן המעשר דלא כתיב ביה תעזוב יתירה.

גזל עצים משופין ועשאן כלים דבר תורה הגזילה חוזרת בעיניה כיון דהוי שינוי החוזר לברייתו אך משום תקנת השבים אינו צריך להחזיר^{כד}.

דף צ"ד ע"ב

בימי רבי תקנו דהגזלנים ואין הגזילה קיימת ומלוי ברבית מחזירין ואין מקבלין מהן כדי שיעשה תשובה והמקבל מהן אין רוח חכמים נוחה הימנו^{כה}.

הניח להם אביהם פרה וטלית גזולה אע"פ שקנו בשינוי רשות למ"ד דרשות יורש כרשות לוקח דמי חייבים להחזיר משום כבוד אביהם אם עשה תשובה ולא הספיק להחזיר עד שמת, אבל אם לא עשה תשובה אינם חייבים בכבודו.

הרועים והגבאין והמוכסין תשובתן קשה שגזלו הרבים ואין יודעים למי להחזיר, ואם הגזילה בעין יחזרו למכירין, ואם אין מכירין יעשה בהן צרכי ציבור כגון שיחין ומערות להכניס בהן מים לשתות.

גזל מריש ובנאו בבירה אע"פ שהיא בעין אינו צריך להחזיר מפני תקנת השבים דיפסיד כל הבירה אלא יחזיר דמיו.

שבת קודש פרשת ראה - ל' אב תשע"ו

דף צ"ה

הגזל רחל וגזזה, פרה וילדה

לר"מ משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה, אע"פ דשינוי קונה קנסין לגנב שלא יהא חוטא נשכר ליטול את השבח, ואם לא השביחה אלא כחשה אינו מחזירו בעין כיון דשינוי קונה ומשלם כעין שגזל.

לרבי יהודה גזילה חוזרת בעיניה, לרב זביד היינו אם השבח עדיין עליה חוזרת כמות שהיא ואם גזזה וילדה מחזיר הגילה ומשלם דמיה כשעת הגזילה^{כז}, ולרב פפא היינו דגם כשהשבח על גבי הגזילה דגזלן הוי ומשלם כשעת הגזילה^{כח}.

לר"ש לפי רב זביד כל השבח של הגזלן גם אם הוא על הגזילה ומשלם כשעת הגזילה, לרב פפא אין הגזלן זוכה בהשבח אלא למחצה לשליש ולרביע כמנהג המדינה במקבלי בהמות להשביחן לזמן גדול כזה ומחזיר השאר בדמים, וכן תניא בברייתא.

גזל בהמה והזקינה עבדים והזקינה, לת"ק משלם כשעת הגזילה דשינוי קונה גם בעבדים דכמטלטלין דמי, לר"מ בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך דעבדים כקרקע דמי וקרקע אינה נגזלת שיהא קנוי לגזלן בשינוי.

הנותן צמר לצבוע לו אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום, לר"מ נותן לו דמי צמרו כדמעיקרא דקנה בשינוי, ואינו נותן דמי שבחו דלא קנסו אלא גנב דחטא במזיד.

גזל שדה ומכרה לאחר והשביחה והנגזל הוציאה מתחת ידו, הלוקח חוזר על הגזלן וגובה דמי קרן השדה מנכסים משועבדים כיון שכתב בשטר המכירה שאם יטרפוה יחזור

יום שישי פרשת ראה - כ"ט אב תשע"ו

דף צ"ד ע"א

נתן לה חטים באתננה ועשאן סולת, זיתים ועשאן שמן, ענבים ועשאן יין, לב"ש אסור למזבח דכתיב 'כי תועבת ה"א גם שניהם' לרבות שינוייהם, ומה דכתיב דשניהם דמשמע דווקא הם היינו הם ולא ולדותיהם, לב"ה שינוייהם מותר למזבח דהם היינו ולא שינוייהם ולא ולדותיהם, לאב"י פליגי אם שינוי קונה, לרבא לכו"ע קונה ושאי אתנן לב"ש כיון שהוא לגבוה מאיס.

גזל סאה של חטין טחנה לשה ואפאה והפריש ממנה חלה רבי אליעזר בן יעקב אומר אין זה מברך אלא מנאץ, לאב"י דסובר שינוי אינו קונה, לרבא דהוה מצוה הבא בעבירה.

כל שבח שהשביח גזלן, לר"ש בן אלעזר ידו על העליונה השביחה נוטל שבחו כחש אומר הרי שלך לפניך דשינוי במקומו עומד ואף על פי כן נוטל שבחו משום תקנת השבים, לאב"י דסובר שינוי אינו קונה לרבא שינוי קונה ובכחש דהדר דיכול לפטמו אינו קונה.

מצות פאה להפריש מן הקמה דכתיב 'לא תכלה פאת שדך לקצור', לא הפריש מן הקמה מפריש מן העומרים, לא הפריש מן העומרים מפריש מן הכרי עד שלא מרחו, מרחו מעשר ונותן לעניים, לרבי ישמעאל אף מפריש מן העיסה, לאב"י ת"ק ורבי ישמעאל נחלקו בשינוי קונה לרבא לכו"ע שינוי קונה וטעמו דרבי ישמעאל משום דכתיב 'תעזוב' יתירה, ולא ילפינן ממתנת עניים לכל התורה דשינוי אינו קונה.

סיכומי התוספות

כב. ודווקא אם נשתנה שמו.

כג. לרבה בפרק מרובה קונה מדאורייתא.

כד. עי' תוס' צ"ג: דעת רבה.

כה. לר"ת תיקון רק לדורו לר"י תיקון רק לאלו שרוב עסקיהם בכך.

כו. או דס"ל שינוי אינו קונה ושאינו שבח שלא ע"ג גזילה משום תקנת השבים וגזל עצים ועשאן כלים אע"ג דהוי שבח שע"ג גזילה כיון דטרח א"צ להחזיר משום תקנת השבים או דס"ל דשינוי גמור דשלא ע"ג הגזילה קונה לר"ת שבח שע"ג גזילה הוי שינוי החוזר.

כז. משום תקנת השבים ולר"ת דשנוי קונה אע"ג דהדר דנתכוון לקנותו.

ויגבה מנכסיו, ואת הפירות והשבח מנכסים בני חורין דאין דמיו קצובין ואין הלוקח יודע בכמה להזהר.

המקבל עליו לזון בן או בת אשתו גובה מנכסים בני חורין מפני תיקון העולם או משום דלא כתב עליו שטר או משום דאין דמיו קצובין.

שטר חוב שלא כתב בו ששעבד הלזה נכסיו, לר"מ לאו טעות סופר הוא ואינו גובה מנכסים משועבדים.

יום ראשון פרשת שופטים - א' אלול תשע"ו

דף צ"ז ע"א

שלשה שמין להן השבח ומעלה אותן בדמים, בכור ופשוט שהשביחו קרקע אביהם וחילקו הבכור מחזיר להפשוט רביע מהשבח בדמים, בעל חוב שגובה קרקע האפותקי מלוקח ואין החוב מגיע לשיעור השבח וגדלה התבואה כל צרכה^כ, [אבל אם החוב מגיע לשיעור הקרקע והשבח, או לא גדלה התבואה כל צרכה אין צריך לשלם השבח, ואם אינו אפותקי אלא שעבוד בעלמא למ"ד דיכול הלוקח לסלקו בזווי יכול הלוקח לומר למלוה תן לי קרקע כשיעור השבח].

גזל והשביח ומכר או הוריש או השביח הלוקח והיורש דינם כדין הגנב עצמו דהכל שלהם משום תקנת השבים^כ, ולר"ש למחצה לשליש ולרביע [כלעיל צ"ה:]; ואיבעיא במכרו הגזלן לעכו"ם ועכו"ם מכרו לישראל אם גם בכהאי גוונא עשו רבנן תקנת השבים.

גזל דקל קצצו ונטעו בקרקע שלו לא קנה דעדיין שמו דקל, וכן אם עשה ממנו חתיכות דעדיין נקרא חתיכות דקל, גזל חתיכות דקל ועשה ממנו קורות קונה, גזל קורות גדולות ועשה ממנו קורות קטנות לא קנה, עשה ממנו קרשים קנה.

גזל לולב ונתק כל העלין מן השדרה קנה דנשתנה שמו מלולב להוצי, גזל הוצי וחלק כל הוצי לשנים ועשה ממנו מטאטא קנה דנשתנה שמו מהוצי לחופיא, גזל חופיא ועשה ממנו חבל לא קנה דיכול לסותרו והוי חופיא.

דף צ"ז ע"ב

גזל לולב אם נטלה העלה האמצעי העליונה כיון דהלולב פסול קנה בשינוי, ואם נחלקה ללישנא קמא איבעיא אם קנה, ללישנא בתרא נחלקה כנטילה דמי ופסול^ל.

גזל עפר ועשה ממנה לבינה לא קנה דיכול להחזירו לעפר, לבינה ועשאה לעפר קנה דאפילו אם יחזור ויעשה לבינה הרי הוא לבינה אחרת ולא יהיה כלבינה הראשונה בגדלה ואדם מקפיד על גודלה.

גזל חתיכת כסף ועשה ממנו זוזים לא קנה דיכול להחזירו לחתיכה, גזל זוזים ועשה ממנו חתיכה כסף קנה דאפילו אם יעשה ממנו זוזים לא יהיו כזוזים הראשונים.

גזל מטבעות שחורות כעין ישנות ולבנן ועשאן כחדשות לא קנה שסופן לחזור ליושנן, גזל חדשות ונתיאשנו אצלו קנה דאפילו אם יחזור וילבנן יהיו יושנן ניכר.

גנב טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור, לרבי אלעא נעשה שינוי בידו וקנאו לכך דאם טבחו או מכרו דפטור מתשלומי דו"ה ואינו משלם אלא כפל.

מי שהוא גזלן הרבה שנים יכול בית דין לקנסו, וכגון אם

גנב צמד בקר וחרש בהן שדה זרע שם צריך לשלם חצי משבח השדה.

גזל בהמה והזקינה ואפילו לא הזקינה רק כחשה כיון דאינה חוזרת לברייתה משלם כשעת הגזילה, גזל עבדים והזקינה לת"ק משלם כשעת הגזילה, לר"מ אומר הרי שלך לפניך דעבדים כקרקע דמי ואינה נגזלת ולא קנאו בקנין גזילה, לרב הלכה דעבדים כקרקע דמי דכן הוא שיטת חכמים.

גזל מטבע ונסדק פירות והרקיבו יין והחמיץ משלם כשעת הגזילה דשינוי הניכר הוא וקנה, מטבע ונפסל תרומה ונטמאת חמץ ועבר עליו הפסח דאין ניכר, בהמה ונתעבדה בה עבירה או שנפסלה מעל גבי המזבח דכל הבהמות לאו למזבח קיימי או שהייתה יוצא ליסקל דאסור בהנאה אומר לו הרי שלך לפניך.

המחליף פרה בחמור וילדה זה אומר ברשותי ילדה והלה שותק זכה בה דברי ושמא ברי עדיף^כ זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקו זה אומר ברשותי וזה אומר ברשותי ישבע המוכר דמודה במקצת הוא, המוכר שפחתו וילדה זה אומר ברשותי וזה אומר ברשותי לר"מ ישבע המוכר דעבדים כמטלטלים דמי, לחכמים לא ישבע דעבדים כקרקע דמי.

יום שני פרשת שופטים - ב' אלול תשע"ו

דף צ"ז ע"א

התוקף עבדו של חבירו ועשה בו מלאכה פטור גם למ"ד עבדא כמקרקעי דמי אם הוא בשעה שאינו עושה מלאכה לבעליו דזה נהנה וזה לא חסר, ואע"פ דמכחישו מ"מ הבעלים נהנה בזה שאין העבד לומד דרכי בטלה.

הדר בחצר חבירו דלא קיימא לאגרא שלא מדעתו א"צ להעלות לו שכר, אבל אם הלוחו ודר בחצירו וכן אם משתמש בעבדו שלא בשעת מלאכת בעליו כיון דמחזי כרביית צריך להעלות לו שכר^כ.

התוקף ספינתו של חבירו ועשה בה מלאכה, אם אינה עומדת להשכיר דינו כגזלן ומחזירה ואינו משלם שכירות ואם נשברה או נתקלקלה משלם דמי פחתה דכל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה, אם עומד להשכיר ללישנא קמא משלם שכרה אם הוא יותר מדמי פחתה דמסתמא ירד על דעת שכירות, ללישנא בתרא אם פחתה יתר על שכרה נוטל דמי פחתה דהא על כרחו לקחה וגזלן הוא, ואם ירד על דעת גזלנות אפילו שכרה גדול מפחתה אינו נוטל אלא פחתה.

גזל מטבע ונסדק משלם כשעת הגזילה דשינוי הניכר הוא, פסלתו מלכות שלא יצא בשום מדינה לרב הונא אומר לו הרי שלך לפניך, לרב יהודה כיון דאינו יוצא כלל היינו נסדק ומשלם כשעת הגזילה, ואם פסלתו בני מדינה זו ויוצאה במדינה אחרת אומר לו הרי שלך לפניך ולך והוציאו במדינה אחרת.

גזל פירות והרקיבו יין והחמיץ משלם כשעת הגזילה, גם לרב הונא דמטבע דפסלתו מלכות אומר לו הרי שלך לפניך דנפסל המטבע אינו ניכר ושינוי פירות ויין ניכר הוא דנשתנה טעמו וריחו.

גזל תרומה ונטמאת אומר לו הרי שלך לפניך גם לרב יהודה

סיכומי התוספות

כח. לר"ת שבח המגיע לכתפים היינו שטרך בו, ומסקנת הש"ס תלוי בגירסות אם דוקא בהגיע לכתפים, וכן אפותקי אם משלם גם בהגיע לשיעור ארעא ושבכא. כט. דווקא במטלטלין אבל קרקע שאינה נגזלת השבח שייך להגזל.

ל. לרש"י היינו שנחלקה ונסדקה השדרה עד שנראה העלין העליונים חלוקין ומפורזין זה מזה, לגאונים שעלה האמצאי אינו דבוק מתחלת ברייתו, לר"י ששני עלין העליונים נפרדו בקצת מן השדרה.

לא. ולמ"ד לאו ברי עדיף היינו משום שתיקה כהודאה.

לב. דווקא מיילי דפרהסיא ואוושא טובא אבל להשאיל לו כליו או סוסו דבלא"ה היה משאילו מותר, או אם היו אוהבים שהיו משאילין חצר זה לזה קודם הלואה מותר אף לאחר הלואה, ואם נכנס שלא מדעתו חייב.

דמטבע דפסלתו מלכות משלם כשעת הגזילה דמטבע השינוי ניכר דהיום אין צורתו דומה לשאר המטבעות, אבל תרומה שנטמאת אינו ניכר.

דף צ"ז ע"ב

המלוה את חבירו פרגמטיא וקצץ לשלם לו במטבעות מסוימות ונפסלה המטבע באותה מדינה, לרב כיון דקיבל עליו לתת לו מטבע נותן לו המטבע היוצא באותה שעה והמטבע שנפסלה לאו מטבע הוא¹², לשמואל נותן לו מטבע שנפסלה דיכול להוציא במדינה אחרת, לרב נחמן גם לשמואל דווקא אם יש לו דרך וצריך לילך לאותה מדינה הגם דהמלכיות מקפידות זו על זו ואם ימצאנו אצלו יפסינו ממנו מ"מ אין בודקין ומחפשיין על דבר זה, אבל אם בודקין ומחפשיין גם אם יש לו דרך לשם נותן לו מטבע היוצא¹³.

אין מחללין מעשר שני על מעות שאינן יוצאות כלל בירושלים דלאו כסף צורה היא, ובזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם תקנו שיהיו כל המעות יוצאות בירושלים, ואם אינן יוצאות במדינתו ויוצאת בירושלים מחללין עליה אפילו אם אין לו דרך לירושלים כיון דאין המלכות מקפידות זו על זו, ואם מקפידות אין מחללין בהן הואיל ואינן יוצאות מיד באותו מקום דכתיב 'וצרת הכסף בידך' שיהא מצוי בידך, מעות של מדינתו והוא נמצא שם מחללין עליה דיכול לקנות בהן שם בהמה¹⁴.

מטבע של ירושלים כתוב דוד ושלמה מצד אחד וירושלים עיר הקודש כתוב מצד אחר, מטבע של אברהם אברהם ושרה מצד אחד ויצחק ורבקה מצד השני¹⁵.

המלוה פרקמטיא לחבירו לרב דנותן לו מטבע היוצא לרב חסדא אפילו אם הוסיפו על המטבע ולא הוזלו הפירות מחמת חריפות המטבע, לרב הונא בריה דרב יהושע נותן לו כשיעור הכסף של מטבע הראשון משום רבית.

יום שלישי פרשת שופטים - ג' אלול תשע"ו

דף צ"ח ע"א

היה מטבע ביד הבעלים והכהו חבירו תחת ידו וניתזה לים במים צלולים פטור כיון דמונה לפניו¹⁶, ומה שצריך לשלם להוציא היינו גרמא, ואם לקחו בידי זרקו לים חייב משום גזל¹⁷.

אין מחללין מעשר שני על מעות במקום רחוק או שנפל כיסו לים הגדול, דכתיב 'וצרת בידך' שיהא הכסף מצוי בידך.

הכה מטבע של חבירו עד ששחת צורתו פטור [ואינו דומה להכהו לעבדו על אזנו דעבד יוצא לחירות אע"ג דלא חסריה דאי אפשר להתחרש אלא אם חסר ממנו טיפת דם שנפל לתוך אזנו¹⁸] אבל שחקו עם נפך חייב שחסרו.

הפוגם אוזן פרתו של חבירו פטור אע"ג דניכר משום דלא הזיק הבהמה אלא פסלו לקרבן, ואין כל הבהמות עומדות

לקרבנות.

העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור מדיני אדם דהיזק שאינו ניכר הוא, וחייב בדיני שמים¹⁹.

דף צ"ח ע"ב

השורף שטרו של חבירו אם יש עדים היודעים מה היה כתוב בשטר כותבין לו שטר חדש²⁰, אם אין עדים אף על פי שהשורף מאמין בעל השטר מה היה כתוב שם פטור מדין מזיק דשרף נייר בעלמא, גם לר"ש דדבר הגורם לממון כממון היינו דווקא בדבר שעיקרו ממון ולמאן דדן דינא דגרמי חייב לשלם כל מה שהיה כתוב בשטר מעדית שבנכסיו.

גזל חמץ ועבר עליו הפסח אע"ג דנאסר בהנאה מחזירו ואומר לו הרי שלך לפניך, גם לרבנן דשור שהמית אדם בבית שומר ונגמר דינו בבית שומר אין השומר יכול לומר הרי שלך לפניך משום דסוברים דאין גומרים דינו של שור אלא בפניו והוי כהרגו בידיים במה שמסרו לבית דין.

גזל פירות והרקיבו מקצתן אומר הרי שלך לפניך הרקיבו כולם משלם כשעת הגזילה.

נתן לאומנין לתקן וקלקלו חייבין לשלם, נתן לחרש שידה תיבה ומגדל לתקן וקלקל חייב, לרב אסי אם נתן לו עצים לעשות שידה תיבה ומגדל ועשה ושיברן פטור דאומן קונה בשבח כלי.

יום רביעי פרשת שופטים - ד' אלול תשע"ו

דף צ"ט ע"א

הנותן צמר לצבע והקדיחו יורה קודם שקלט הצבע נותן לו דמי צמרו, אחת דקלט הצבע למ"ד אומן קונה בשבח כלי נותן לו דמי צמרו ולא דמי שבחו, ואם הצמר והסמנין של בעל הבית הצבע הוא שכיר בעלמא ואינו קונה בשבח הכלי וחייב להחזיר הצמר והסמנים.

הנותן טליתו לאומן והודיעו האומן שגמרו אפילו מכאן עד עשרה ימים אינו עובר בבל תלין, נתנו לו בחצי היום כיון ששקעה עליו החמה עובר עליו משום בל תלין, ולמ"ד אומן קונה בשבח כלי היינו רק אם שכרו לדרכה והתנה עמו סכום הדריכות וכל דריכה במעה.

קבלנות עובר עליו משום בל תלין, ולמ"ד אומן קונה בשבח כלי היינו רק אם אין שבח וכגון שיוליך לו אגרת למקום פלוני.

דף צ"ט ע"ב

אשה שנתנה לאיש זהב ואמרה עשה לי צמידים ואקדש לך בשכר פעולתך ועשה ונתן לה הצמידים, לר"מ מקודשת לחכמים אינה מקודשת, ופלוגתתם או דלר"מ אין לשכירות אלא לבסוף ואינו חייב אלא כשמחזיר לה ויכול לקדשה בו ולרבנן ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף וכל פרוטה ופרוטה נעשה מלוה והמקדש במלוה אינה מקודשת²¹.

סיכומי התוספות

לג. לפרש"י ה"ה הלוהו מעות וקצב שישלם מטבע היוצא באותו שעה, לתוס' אין חילוק בין הלוהו מעות לפרגמטיא כל שהתנה שישלם מעות סתמא דמילתא היינו מטבע היוצא באותו שעה, או הלוהו חטים ואמר תחזור כו"כ חטים או במעות, ואם הלוהו מעות סתם יפרע מעות שהלוה לו אפילו נפסל. לד. וכל זה לשיטת רב הונא דגזל מטבע ופסלתו מלכות אומר הרי שלך לפניך אבל לרב יהודה דדינו כנסדק אינו יכול לשלם במטבע שנפסל. לה. היינו לשיטת ר"מ אבל לחכמים אין לוקחין בהמה במעות מעשר שני, או דכשאי אפשר בענין אחר גם לחכמים מותר. לו. שהיה כתוב כן.

לז. צלולים לאו דוקא אלא כל שבר אמוראה יכול להוציא.

לח. אבל אדייה אדויי אע"פ שעומד באויר למעלה מג' ואינו אווהו בו לאו הגבהה היא או משום דגם מפיל ידו או אפילו דרך עליה לא קנה שאין דרך הגבהה בכך. לט. ונחשב מום שבגלוי ע"י התנהגותו או דלא בעינן שיהא מום שבגלוי אלא האבר שבו המום יהא בגלוי.

מ. עושה מלאכה בידיים לא בעינן דניחא ליה אלא בנעשה ממילא.

מא. ולא הוי מפי כתבם דכמעידים ראינו עדות שנחקרה עדותן בב"ד.

מב. אפילו שניהם רוצים שיחולו קודם הגעת הממון לידה כיון דמן הדין אינו יכול לתובעה ולא נתן לה כלום במחילתו.

או דגם לר"מ ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף²² ופליגי אם מקדש במלוה מקודשת, או דלכו"ע המקדש במלוה אינה מקודשת ומיירי שהוסיף נופף משלו ולר"מ המקדש במלוה ופרוטה דעתה אפרוטה ולרבנן דעתה על המלוה.

טבח שקלקל בשחיטתו וטרפה הבהמה אם הוא הדיוט חייב, אם הוא אומן לרבנן אם שחטו בחנם פטור דאנוס הוא שחטו בשכר חייב, לר"מ חייב גם אם שחטו בחנם דמוטל עליו להיזהר וכדמצינו דסובר ר"מ דנתקל פושע.

טבח שקלקל בספק טריפה הבשר אסור מספק והטבח פטור שמא כשרה היא.

המראה דינר לשולחני לדעת א"ת הוא טוב ויקבלנו מחבירו והשולחני אמר לו שהוא טוב ואח"כ נמצא שהוא רע אם הוא הדיוט חייב, אם הוא אומן דאין צריך ללמוד עוד במומחיות המטבעות וטעה בזה שלא ידע שנפסל המטבע פטור, ורבי חייא היה מומחה ואעפ"כ שילם לפניו משורת הדין²³.

יום חמישי פרשת שופטים - ה' אלול תשע"ו

דף ק' ע"א

'והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו', והודעת להם זה תלמוד תורה, את הדרך זו גמילות חסדים, ילכו זו ביקור חולים דבן גילו דנוטל א' מששים בחליו, 'בה' זו קבורה אפילו זקן ואינו לפי כבודו, 'את המעשה' זה הדין, אשר יעשו זו לפניו משורת הדין.

שולחני שאמר על מטבע רע שהוא טוב למאן דדאין דינא דגרמי חייב²⁴.

דן את הדין וזיכה את החייב את הזכאי טימא את הטהור טיהר את הטמא לר"מ חייב מדינא דגרמי, ואם הדין קיים הפסק בידיו מה שעשה עשה ולכו"ע ישלם מביתו²⁵.

גדר שבין שתי גינות זה סומך זרעים לגדר מכאן וזה סומך גפנים לגדר מכאן, ואם נפרצה מחיצת הכרם אומר בעל הזרעים לבעל הגפנים גזור גזור²⁶, שלא תאסר התבואה, נתיאש מלגודרה ובתוך כך הוציא הזרע א' מן המאתים הרי זה קידש²⁷, ולר"מ בעל הגפנים חייב משום דינא דגרמי²⁸.

דף ק' ע"ב

הנותן צמר לצבע והקדיחו יורה נותן לו דמי צמרו, צבעו בשירי צבע והזיקו ידו על התחטונה ולכן אם השבח יתר על היציאה של הצבע נותן לצבע את היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו השבח, לצבוע לו אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום נותן הצבע דמי צמרו דקנאו בשינוי, לרבי יהודה קנסינן לו דלא קנה ואינו מקבל שכרו וידו על התחטונה אם השבח יתירה על היציאה נותן לו היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו את השבח.

יום שישי פרשת שופטים - ו' אלול תשע"ו

דף ק"א ע"א

הנותן עצים לחרש לעשות מהן כסא ועשה מהן ספסל

ספסל ועשה מהן כסא, לר"מ נותן לו דמי עציו דקנאו בשינוי, לרבי יהודה קנסינן לו ולא קנאו ואינו מקבל שכרו וידו על התחטונה אם השבח יתירה על היציאה נותן לו את היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו השבח, ומודה ר"מ לר"י אם נתן עצים לעשות מהן כסא נאה ועשה כסא כעור ספסל נאה ועשה ספסל כעור כיון דלא קנה בשינוי.

גזל סמנין ועשה מהן צבע קנה בשינוי ומחזיר דמי הסמנין, גזל צבע וצבע בהן צמרו חייב דמי הצבע.

איבעיא, אם יש שבח סמנין על הצמר וחזותא מילתא היא או אין שבח סמנין על הצמר דחזותא לאו מילתא היא, ונפק"מ כגון שגזל צמר וסמנין מאחד וצבע אותו הצמר בהסמנין והחזיר לו הצמר אם שבח סמנין נמצא על הצמר נמצא שמחזיר לו גם הסמנין ואם אין שבח סמנין על הצמר אם נתיקר הצמר בשבח הסמנין והשבח שוה כשיעור הסמנין פטור, אבל אם הוזל צמר צבוע ואין מגיע השבח לדמי הסמנין חייב לשלם לו דמי הסמנין, או שגזל קוף וסמנין וצבע הקוף דאם חזותא מילתא היא החזיר גם הסמנין ואם לאו מילתא היא חייב לשלם הסמנין דלא הושבח הקוף במה שבצעו, או שהצמר שייך לאחד והסמנין לשני ובא קוף וצבע הצמר עם אותן הסמנין אם יש שבח סמנין על גבי צמר יכול בעל הסמנין לומר תן לי הסמנין ואם אין שבח אין לו אצלו כלום²⁹.

בגד שצבעו בקליפי ערלה ישרף, גם למ"ד חזותא לאו מילתא היא דהתורה אסרה בערלה גם הנאה הנראה לעיניים דכתיב 'וערלתם ערלתו את פרי' שלא יהנה ממנו ולא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר³⁰.

בגד שצבעו בקליפי פירות שביעית לסחורה ישרף גם למ"ד חזותא לאו מילתא היא דכתיב 'קודש תהיה לכם' בהיותה תהא.

דף ק"א ע"ב

רביעית דם שנבלעה בקרקע הבית, הכלים שהיו בבית קודם שנבלע טמאים דרביעית דם מטמאה באהל, והכלים שהוכנסו לבית אחר שנבלעה טהורים דבית קרקע הוא ואינו מקבל טומאה.

רביעית דם שנבלעה בכסות והכניסו לבית אם נבלעה בו יותר מרביעית דם שאם מתכבסת יצא רביעית דם טמא ומטמאה הכלים שבבית, ואם אין רביעית דם יוצא הכסות טמא כיון שנטמאה ברביעית דם, אבל אין הכלים שבבית טמא שהדם נחסר כשנבלעה ואי אפשר לסוחטו, ואם חזותא מילתא היא כיון שרואים רביעית דם הכלים שבבית טמאים, ואם יצא מן הרוג רביעית דם ספק כולה בחיי ספק כולה במותו דאינו אלא מדרבנן הכלים טהורים.

סיכומי התוספות

מג. וכן ההלכה אע"ג דאין שכירות משתלמת אלא בסוף.

מד. לר"י מאורליינ"ש אין לפניו משוה"ד אלא בדבר שאחרים חייבים והוא פטור.

מה. היינו כשאינו מומחה, להרי"ף דווקא אם אמר חזי דעלך קא סמכינא.

מו. כשהדין קיים ע"י פסק הדין גם לחכמים חייב ע"י דיבור כמעשה אך כשיכול לחזור בו נחלקו ר"מ וחכמים.

מז. לר"י צריך להתרותו פעמים וספק אם גם כל פעם שנפרצה לר"ת אם יש תוס' מאתים בין פרצה ראשונה לשנייה אין מצטרפין דקמא קמא בטל ע"י הפסק.

מח. היה מתעסק כל שעה לגודרה אפילו הוסיף מאתים מותר דכתיב לא תזרע דניח"ל.

מט. וחשיב היזק ניכר דניכר הכלאים, טימא טהרות אינו ניכר אם הוכשרו.

נ. לתוס' חייב דהפסידו בידיים וניכר אלא דצבע כעין קוף דמכוער.

נא. ואינו משלם משום נהנה כיון שאינו בא ע"י מעשיו או ע"י מעשה בהמתו ולא נהנה גופו או דאינו חשוב הנאה אלא נוי בעלמא.

נב. דהשמן בעין בשעה שדולק אבל עצים נעשים גחלת והשלהבת אין באה אלא מן הגחלת.